

כאחד האדם

אין מלים חולמות לגיוני התנהגותה של ועדת הכנסת במהלך טיפולה בפרשת חסינותו של השר אהרון אבו-חצירא. **אין מילה בדבר. היא נובעת ממהותה של ועדה זו.**

מכל ועדות הכנסת, והיא הוועדה הפוליטית ביותר. אין היא עוסקת בחוקים ובעניינים מדיניים, אלא בסדרים הפנימיים של המוסד הפרלמנטרי עצמו. אלה אינם כפופים לשום נורמות של הגיון וצדק, אלא נקבעים על פי קנוניות בין המיפלגות, האינטרסים מפלגתיים גסים והכלל של "כל דאלים גבר". המיפלגות הגדולות שולטות לוועדה זו את הסכמינאים שלהן. כך זה היה בכנסות שבהן שלטה מפא"י, כניגודיה השונים, וכך זה עתה, על אחת כמה וכמה, בימי שלטון הליכוד (אם אפשר לקרוא זה שילטון).

את הרמה המוסרית והאינטלקטואלית של ועדת הכנסת הנוכחית אפשר לשפוט על פי שני עמודיה החורך שלה — האחד הוגה דעות והשני איש-אשכולות. כוונתי לח"כ חיים קורפו (חרות) ולח"כ יהודה בן-מאיר (המפד"ל). אמנם, בראש הוועדה עומד יקה הגון משה מרון. אך השפעתו על הוועדה קרובה לאפס. מול קורפו-בן-מאיר, ואחיהם התאומים במערך, אין מקום לאנשים עדיני-נפש. קשה לתאר את שנגון-הדיבור בוועדה זו, לשאין בה עיתונאים ומצלמות-טלוויזיה. היא דומה לשוק פוליטי. איש משטע את דבריו רעהו, עלבונות והשמצות הדדיות מתעופפות מעל לשולחן, וגוסת-הרוח שולטת בכיפה. **כשוועדה כזאת מתיימרת למלא תפקיד שיפוטי, הריו זה מעורר נידון. כיתר-דין-שדה בימי סטאלין, או כיתר-המשפט השופט עתה את "כנופיות-הארבעה" בסוף יבנה לשמש דוגמה לעשיית צדק ויושר בהשוואה לוועדה זו.**

ה חזרה הכללית להצגת הנוכחית נערכה בשבועות האחרונים סביב הפרשה הקטנה של ח"כ סעדיה מרציאנו. כדאי להזכיר את הדברים, כדוגמה, למרות שאני מעורב בעניין אישית.

היועץ המישפטי לממשלה, הפרופסור יצחק זמיר, הוזמן על-ידי הוועדה לחוות את דעתו על הבעיות המישפטיות שהיו כרוכות באותו עניין אומלל. הוא מסר מיסמך אובייקטיבי, מנומק ומפורט. לרעה המזל, סתר מיסמך זה את האינטרסים של קורפו ובן-מאיר, שהחליטו להעניק למרציאנו פרס כספי מאסיבי ומותרת בגידתו הצניגת בשל"י ותמיכתו בהמשך כהונת הכנסת הנוכחית. חברי-הוועדה התייחסו אל חוות-דעתו של היועץ — פרי המוח המישפטי המקובץ של משרדו — כאילו היתה נייר עטיפה של סנדוויץ. כל מישפטסן-מתחיל בה מתח ביקורת קטלנית על נימוקיו המישפטיים של הפרופסור. לבסוף התעלמו מהם כליל.

גם אז הושמעה הריאה של, דווקא את המארוקאים", ונרמו זו יש כן עניין עדין, וכי היועץ המישפטי מייצג בעצם את האינטרסים של המימסד האשכנזי. כשיש צורך לחפות על משה-גנבלה, כל נימוק כשר. בסופו של דבר קבע ראש-הקואליציה **מה צודק ומה לא, ואנשי-הקואליציה בוועדה עמי דו דום והרימו את ידיהם על פי פקודתו.** (לפני כמה חודשים הציעה לי אחת הסיעות להצטרף לוועדת-הכנסת. אותה סיעה היתה מעוניינת במקום בוועדה אחרת, שבה מיוצגת שלי"י, וביקשה שנתחלף. כאשר הובא הדבר לידיעת קורפו, הטיל על כך וטו מוחלט. הוא סבר, בצדק, שכניסת איש כמוני לוועדה זו תקלקל את האידיולה הפרועה והשוררת בה). **זוהי הוועדה שקיבנה על עצמה לטפח בחפזינות שר אבו-חצירא.**

ל ש שני סוגים של חסינות.

הסוג האחד נובע מן הסעיף הראשון של חוק חסינות חברי-הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א — 1951, והוא קובע כי "חברי-כנסת לא יישא באחריות פלילית או אזרחית... בשל מעשה שעשה — בכנסת או מחוצה לה — במילוי תפקידו או למען מילוי תפקידו חברי-הכנסת". זוהי חסינות מוחלטת. אי-אפשר להסיר אותה, וגם חברי-הכנסת עצמו אינו יכול לבקש להסירה. **סעיף זה חיוני לחוקיות, אם רוצים לשמור על הדמוקרטיה במדינה כמו ישראל.** אין הוא מקנה חסינות רק לדברים הנאמרים על-ידי חברי-הכנסת עצמם, כנוהג בכמה ארצות. הוא מקנה חסינות לכל מעשה שנעשה במילוי התפקיד — פגישה עם גורמים זרים, הפצת מידע בעל חשיבות ציבורית, הפגנה פוליטית מסוג זה או אחר, ועוד. זהו נכס פרלמנטרי שאין ערוך לו. הוא הושג תודות למאבקם של חברי הכנסת הראשונה, ובראשם נתונת החרות. הם לא האמינו לשילטון, אשר בראשו עמד אז דויד בן-גוריון, וסברו שהוא מסוגל לכל מעשה פסול כדי לפגוע ביריביו.

מאז היו עליות וירידות בחוסן הדמוקרטי של ממשלות ישראל. אך רק פתי ואמין כי הסכנות חלפו. הדמוקרטיה הישראלית היא עדיין צמח עדין, והפכנה של עליות שילטון רודני לא נמוגה. יתכן שהיא ממשית כיום יותר מאשר ב-1951.

(יכול משהו לטעון שאם יקום בישראל שילטון דיקטטורי, הוא במילא יפר את כל החוקים, וגם את חוקי החסינות. אך אין זה נימוק להסרת מיכשולים, רופפים ככל שיהיו, בדרך לעלייתה של רודנות). **החסינות המוחלטת הזאת ררושה.**

אך השאלה היא מה טיבה של החסינות השניה, שאינה נוגעת למילוי תפקידו של חברי-כנסת. **אין חברי-כנסת יכול לרצוח, לשדוד, לאנוס, למעוץ ודקחת שוחד, במילוי תפקידו. כאשר**

השרים אבו-חצירא ובורג: חסינות

הוא נוהג כך, הוא דומה לזו אורח אחר. מהו מקומה של החסינות במקרה כזה? על כך נותן הסעיף 4 תשובה ברורה לחלוטין. וזו לשונו: "(א) חברי-הכנסת לא יובא לדין פלילי בשל אשמה על עבירה שנעשתה בזמן היותו חברי-הכנסת או לפני שהיה לחברי-הכנסת. אלא לאחר שניטלה ממנו החסינות לגבי האשמה הנדונה. (ב) חברי-הכנסת, שניטלה ממנו החסינות לגבי אשמה מסוימת, דינו, באותה אשמה, כדין אדם." **אם דינו של חברי-כנסת נאשם הוא כדין "כל אדם" — מהו תפקידה של ועדת-הכנסת? מדוע ככלל ניתנה לו חסינות, שיש להסירה כדי להעמידו למישפט?**

סעיף זה מקורו באותו אי-אמון שרחשו חברי-הכנסת, ובראשם חברי-החרות, לממשלה ולשליחיה. הם אמרו לעצמם: אם הממשלה תהיה תלויה בקול אחד או שניים בהצבעה מברעת, מה יפריע לה להורות לשוטרים לעצור את מכונותיהם של ח"כים יריבים בדרך מתלאיב לירושלים, ביגלל עבירות-תנועה מפוברקות? מה יפריע לה לפתוח נגדם הליכים מישפטיים ולכלוא אותם לכמה ימים, עד עבור זעם? מה יפריע לה לאיים על חברי-כנסת בכל מיני אישומים, כדי להפחידם? רק על רקע זה נולדה החסינות של הסעיף 4. נובע מכך שיש לוועדת-הכנסת תפקיד אחד בלבד במיקרה כזה: לוודא כי היועץ המישפטי ממשלה לא חתם על כתב-האישום מתוך מניעים פסולים, כדי לשרת אינטרסים פוליטיים של הממשלה, ושאינן הופכים לעבירה רגילה מעשה שנעשה על-ידי ח"כ "במילוי תפקידו". **העובדה המכרעת בפרשת אבו-חצירא היא שאיש לא טען כדן כי השד כזה קיים במקרה זה.**

מכאן שכל הטיפול של ועדת-הכנסת הוא בגדר שערווריה מתמשכת. לא היועץ המישפטי משרת כאן מניעים פסולים, אלא ועדת-הכנסת עצמה.

ה ושמעיה הטענה כי עדה-הכנסת בתיק זה פעל מתוך שיקולים פוליטיים, כאיש-סיעה הרוצה לפגוע בחבר-סיעתו. הטענה אינה משכנעת. אך נניח לרגע שאכן יש לה רגליים. האם זה יכול לשמש נימוק לאי-הסרת החסינות? **מה פתאום?**

בדיקת אמנותו של עד היא תפקיד מובהק — ואולי תפקידו העיקרי — של השופט. כל עוד לא נטען כי השילטון הוא שהסית את העד להעיד עדות-שקר, נוסח איזובל, אין לוועדת-הכנסת כל עניין בכך. **השאלות העומדות לפניו הן: האם היועץ המישפטי פועל בתוס'לב? האם "כל אדם" היה מועמד לדין בנסיבות אלה, או שיש כאן הפייה לרעתו של חברי-הכנסת?**

אלמלא היה אהרון אבו-חצירא שר, והיה ממשיך לכהן כראש עיריית-רמלה, היה מועמד לדין מוזמן בנסיבות אלה. היה די בחתימתו של פרקליט-המחוז על כתב האישום, כדי להפכו לנאשם. הכל היו מסכימים על השופט, והוא לבדו, צריך להחליט אם עדה-הכנסת דוברת אמת או לא.

אם כן, אין ועדת-הכנסת משמשת כאן כמכשיר כדי להגן על חברי-כנסת (בדרך כלל אופוזיציוני) מפני התנכלות של השילטון, אלא כהיפך — היא משמשת כדי להגן על חברי-כנסת (ולא במקרה קואליציוני, חבר הממשלה) מפני התלכודים הרגילים של המישפט. הוועדה הפכה את כל עיקרון החסינות לחוכא ואיטולא.

ה ברי הוועדה טענו שהם "מוזעזעים" מדרכי החקירה של המישטרה. משום כך היה, לדעתם, צורך בבידור יסודי בוועדת-הכנסת. **טענה זו היא כה מופרכת, עד שהיא גויבלת בחוצפה.**

בנימין יוגל חקר את המעורבים בפרשה זו כשם שנחקרו המעורבים בפרשת אשר ירלין, מי שהיה המועמד לתפקיד נגיד בנק-ישראל, ובפרשת השר המנוח אברהם עופר, ובפרשת ראש-הממשלה יצחק רבין. אנשי הליכוד והמפד"ל לא התלוננו אז. יש ועדה בכנסת האחראית לפיקוח על המישטרה. זוהי ועדת-הפנים. אין לוועדת-הכנסת שום נגיעה לעניין. **אם דרכי-החקירה, ואו דרכי-הפיקוח של המישטרה הן פסולות, הן פסולות בכל מיקרה, ולא רק במיקרה של חברי-כנסת, שדינו "כדין כל אדם", או שמא רוצה ועדת-הכנסת להגיד כי הדרכים האלה טובות לכל אדם, אך פסולות לגבי חברי-כנסת?**

ה שר אבו-חצירא, שותפיו ופרקליטיו ניצלו את ועדת-הכנסת לשם מטרה שהיא זרה לגמרי לחוקי החסינות. הם ביימו שם "מישפט זוטא", שנודע ליצור אווירה נוחה להם לפני הפיתח המישפט האמיתי.

היה זה תרגיל-ענק ביחסי-ציבור, הגובל בכיוון בית-המישפט (שהרי רק ביגלל עניין החסינות לא הוגש כתב-האישום לבית-המישפט במועדו. דבר שהיה הופך את הפרשה "סוב ודיצה"). הוא נועד להשחיר את החוקרים והתובעים שעסקו בפרשה זו. לפני שהעניין הגיע לשופט, חברי-הוועדה שיתפו פעולה עם מנגמה זו כדי לעזור לחבר, או כדי למצוא הן בעיני הממשלה, או — ברובם — כדי לפחוט מן הפרשה את מירב הפירוטמת האישית.

בסך הכל — מישחק כור, ציני ונפסד, בעיטה גסה נוספת בגופה הפגוע של הדמוקרטיה הפרלמנטרית שלנו.

ה אכן, הסכנה האמיתית הטמונה במישחק זה היא בהכפשת עיקרון החסינות.

החסינות אינה יכולה להיות פופולרית בקרב אנשים בורים, הרואים רק את התופעות המרגיות של ניצולה לרעה, ושאינם יכולים לתפוס את חשיבותה כמחסום מפני רודנות. לכן יש להזהר בכל לשון של אזהרה: הבה נבחין בין העיקר והטפל! **החסינות היא חיונית. גם כשהיא מנוצלת לרעה. גם כשהיא משמשת כסות לאנשים המבקשים למנוע הסגרות לצרפת, או העמדתם לדין, או שליחתם לכלא.** התעלולים של ועדת-הכנסת אינם משנים דבר לגבי מהותו של העיקרון. **אז נשקרו את התינוק יחד עם המים העכורים של ועדת-הכנסת!**